

۱۳۷۹/۱۲/۱۵
۹۴,۱۲,۱۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاریخ ادبیات ایران و جهان (۱)

سال دوم دبیرستان
(رشته‌ی ادبیات و علوم انسانی)

«مجموعه کتاب‌های آیه‌های تمدن»

مؤلفان:

محمّد رضا سلیمانی دلارستانی -
مهدی سلیمانی دلارستانی - صدف خدایی

سرشناسه	: سلیمانی دلارستانی، محمدرضا، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: تاریخ ادبیات ایران و جهان (۱) سال دوم دبیرستان (رشته ی ادبیات و علوم انسانی)
مشخصات نشر	: تهران: موسسه علمی رزمندگان، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۴ ص: ۲۲ × ۲۹ س م.
فروست	: مجموعه کتاب های آیه های تمدن
شابک	: 978-964-355-507-8
وضعیت فهرست نویسی	: فیبای مختصر
یادداشت	: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است
شناسه افزوده	: سلیمانی دلارستانی، مهدی، ۱۳۵۶ -
شناسه افزوده	: خدایی، صدف، ۱۳۵۶ -
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۹۵۳۰۷۲

«مجموعه کتاب های آیه های تمدن»

تاریخ ادبیات ایران و جهان (۱)

سال دوم دبیرستان (رشته ی ادبیات و علوم انسانی)

مؤلفان:	محمدرضا سلیمانی دلارستانی - مهدی سلیمانی دلارستانی - صدف خدایی
ویراستاران:	مریم غازی - سمیه خاتعلی زاده - حامد دومیرانی - مهدی جوادی - پارسا زمانی
ناشر:	مؤسسه ی علمی و آموزشی رزمندگان
نظارت بر محتوا، آماده سازی و تولید:	مدیریت انتشارات مؤسسه - حسین صبوری فر
دپارتمان علمی:	حمیده سلگی
حروف چینی و صفحه آرایی:	مره ورزیده کارفرد - سمیه عسگری
طرح جلد:	حبیب حیدری تبار - منصور سمواتی
ناظر چاپ:	مجید ولیدی
نوبت چاپ:	اول (۹۴)
شمارگان:	۱۰۰۰
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۳۵۵-۵۰۷-۸
قیمت:	۱۴۰۰۰ ریال
	ISBN : 978-964-355-507-8

مرکز پخش (۱): تهران، خیابان انقلاب اسلامی، روبه روی سینما بهمن، ابتدای خیابان شهید منیری جاوید، پلاک ۷۸،

فروشگاه رزمندگان اسلام تلفن: ۶۶۴۶۸۰۵۸

مرکز پخش (۲): تهران، خیابان انقلاب اسلامی، خیابان بهار جنوبی، پلاک ۴، مؤسسه ی علمی و آموزشی رزمندگان اسلام

تلفن: ۸۸۸۲۵۷۵۲

مرکز پخش (۳): شعب مؤسسه ی علمی آموزشی رزمندگان اسلام در سراسر کشور

نشانی: تهران، صندوق پستی ۱۳۸-۱۵۶۱۵

سایت اینترنتی: WWW.Razmandegan.org.ir

* کلیه حقوق مادی این اثر برای مؤسسه ی رزمندگان محفوظ و هر گونه اقتباس، تلفیص و تکثیر بدون ذکر مأخذ و

کسب مجوز ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

فهرست

مجموعه‌ی نموداری ۷

قسمت اول: تاریخ ادبیات ایران

۱۲	سخنی در آغاز درس اول
۱۶	بخش اول: عصر پیش از رودکی درس دوم
۲۵	بخش دوم: عصر رودکی درس سوم
۲۷	درس چهارم
۳۳	بخش سوم: عصر فردوسی درس پنجم
۳۶	درس ششم
۴۴	بخش چهارم: عصر عنصری درس هفتم
۵۴	بخش پنجم: عصر ناصر خسرو درس هشتم
۶۲	بخش ششم: عصر بیهقی درس نهم
۶۵	درس دهم
۷۱	بخش هفتم: عصر انوری درس یازدهم
۷۳	درس دوازدهم
۷۹	بخش هشتم: عصر ابوالمعالی درس سیزدهم
۸۲	درس چهاردهم
۹۳	بخش نهم: عصر مولوی درس پانزدهم
۹۶	درس شانزدهم
۹۸	درس هفدهم
۱۱۰	بخش دهم: عصر سعدی درس هجدهم

قسمت دوم: ادبیات جهان

۱۱۹	درس نوزدهم
۱۲۱	درس بیستم
۱۲۴	درس بیست و یکم
۱۲۷	درس بیست و دوم
۱۲۹	درس بیست و سوم
۱۳۱	درس بیست و چهارم
۱۳۳	درس بیست و پنجم
۱۳۷	درس بیست و ششم
۱۵۳	پرسش‌های تکمیلی
۱۷۸	نمونه سؤالات کنکور سال ۸۵ تا ۹۴

پیشگفتار ناشر

تمدن و فرهنگ بشر حاصل تلاش سخت‌کوشانی است که با تلاش و عزم استوار خود بر علوم مختلف غنا بخشیده‌اند و باعث تکامل آن شده‌اند. به یقین آینده موفقیت‌آمیز ایران اسلامی در گرو شکوفایی استعدادهای جوانان عزیز کشور است. در راستای تحقق این هدف، بر آن شدیم تا به یاری خداوند منان و انتخاب بهترین مؤلفان و صاحب‌نظران کتاب‌های درسی و نوآوری در ارائه‌ی هر چه بهتر مطالب علمی، شما را در جهت ارتقای بنیه‌ی علمی یاری رسانیم. بر کسی پوشیده نیست که مؤسسه‌ی علمی رزمندگان با قریب ربع قرن سابقه در زمینه‌ی انتشار کتب کمک‌آموزشی از پیشگامان فعالیت در این عرصه است و این تدبیر به پیش‌اندازی استقبال دانش‌آموزان و تأثیر بسیار مثبت در موفقیت علمی این عزیزان بوده است. با توجه به تغییرات اساسی در محتوای کنکورهای سراسری و ضرورت فراگیری مفاهیم درسی و نیاز دانش‌آموزان به کسب مهارت‌های لازم جهت موفقیت در کنکور سراسری، ارائه‌ی کتاب‌های درسنامه شامل خلاصه‌ی درس و توضیح و تفهیم مطالب کتاب و تمرین و شرح مباحث درسی در راستای ارتقای سطح علمی دانش‌آموزان اجتناب‌ناپذیر است. امید است این نوع از کتب که با عنوان «مجموعه کتاب‌های آیه‌های تمدن» مکمل کتب درسی است بتواند در خدمت به آینده‌سازان ایران اسلامی مؤثر قرار گیرد.

معاونت انتشارات رزمندگان اسلام

پیشگفتار مؤلفان

دانش‌آموزان گرامی، دانش‌پژوهان عزیز داودالبنان آزمون‌های سراسری.

تاریخ ادبیات ایران و جهان (۱) یکی از روستا اختصاصی رشته‌ی «علوم انسانی» است و در آزمون سراسری نقش به‌سزایی در ارتقای رتبه علمی شما دارد، از این روانه‌ی رود این درس در نگرش شما جایگاهی خاص داشته باشد. برای پاسخ‌گویی به سؤالات آزمون سراسری در تدوین این کتاب تلاشی به‌گیر و کارشناسانه صورت گرفته است.

ویژگی‌های کتاب:

- مفاهیم بنیادی هر درس به‌طور دقیق طرح شده است.
- برای اطمینان در امر یادگیری و سهولت کار، پاسخ خودآزمایی‌ها آورده شده است.
- پرسش‌های چهارگزینه‌ای در پایان هر درس همراه با پاسخ جهت آمادگی و آسودگی مهارت بیشتر آورده شده است.
- مجموعه‌ی نموداری تاریخ ادبیات ایران و جهان (۱) جهت سرعت‌بخشی در امر یادگیری طراحی شده است.
- در پایان از سرکار خانم حمیده سلگی که در ویرایش ادبی این اثر مؤلفان را یاری داد، و از واحد حروفچینی تقدیر و تشکر می‌نماییم.

امید است با توکل به خداوند متعال در تمام مراحل زندگی موفق و پیروز باشید.

محمد رضا سلیمانی دلارستانی

مهدی سلیمانی دلارستانی ، صدف خدایی

جدول تاریخ ادبیات ایران (۱) در یک نگاه

سراینده / نویسنده	قرن	آثار	موضوع و محتوا	توضیحات
ابوبکر اخوینی بخارایی	۴	هدایة المتعلمین فی الطب	شیوه‌ی درمان بیماری‌ها	در این کتاب بسیاری از اصطلاحات علمی و واژه‌های فارسی به کار رفته است.
ابوبکر عتیق نیشابوری (معروف به سوراآبادی)	۵	تفسیر سوراآبادی	تفسیر قرآن	
ابوالحسن هجویری غزنوی	۵	کشف المحجوب	طریقت و اصول تصوف	این کتاب بعد از «شرح تعرف» از قدیمی‌ترین متون نشر صوفیانه است.
ابوریحان بیرونی	۴ و ۵	الفهیم لاوایل صناعة التنجیم	نجوم، هندسه و حساب	اولین و مهم‌ترین کتاب به زبان فارسی در این علوم
ابوعلی سینا	۱ و ۲	«دانشنامه‌ی علایی» یا حکمت علایی	یک دوره کامل از فلسفه‌ی طبیعیات به زبان فارسی و بسیاری از اصطلاحات منطقی و فلسفی	
ابوالفتح رازی (مفسر شیعه مذهب)	۶	روض الجنان و روض الجنان	تفسیر قرآن	قدیمی‌ترین تفسیر به زبان فارسی (نیمه اول قرن ششم را باید در فرهنگ اسلامی «عصر تفسیرنویسی» نام‌گذاری کرد).
ابومنصور موفق هروی	۴	الابنیه عن حقایق الانویه	خواص گیاهان و داروها (علم داروشناسی)	نخستین اثر علمی فارسی است و نسخه‌ی خطی آن به خط اسدی توسی نوشته شده است.
ابوالمؤید بلخی	۴	شاهنامه‌ی منشور		
ابومنصور محمدبن عبدالرزاق	۴	شاهنامه‌ی ابومنصوری	تاریخ گذشته‌ی ایران	اولین نشر مستقل فارسی که به دستور ابومنصور فراهم آمد.
اسدی توسی	۵	(۱) لغت فرس (۲) گرشاسب‌نامه (در قالب مثنوی) (۳) مناظرات (در قالب قصیده)	سرگذشت گرشاسب بهلولان سیستانی	اولین لغت‌نامه‌ی مدون فارسی موفق‌ترین اثر حماسی پس از شاهنامه
امیر خسرو دهلوی	۷ و ۸	(۱) دیوان اشعار (۲) مطلع الانوار (۳) شیرین و خسرو (۴) مجنون و لیلی (۵) آینه‌ی اسکندری (۶) هشت بهشت (۷) مثنوی خضرخان و دولرانی		به تقلید از مخزن الاسرار به تقلید از خسرو و شیرین به تقلید از لیلی و مجنون به تقلید از اسکندرنامه به تقلید از هفت پیکر
انوری (در ابتدا خاوری تخلص می‌کرد)	۶	دیوان اشعار		بیش‌ترین شهرت انوری به قصاید اوست.
بلعمی	۴	تاریخ بلعمی	ترجمه‌ی تاریخ طبری	از متون تاریخی مهم عصر سامانی است.
بوشکور بلخی	۴	آفرین‌نامه (مثنوی)		
بهاءالدین ولد (معروف به)	۷	معارف بهاء‌ولد		

سلطان العلماء				
بیهقی، ابوالحسن معروف به ابن فندق	۶	تاریخ بیهق	تاریخ و جغرافیای منطقه بیهق (سبزوار کنونی)	
بیهقی، ابوالفضل	۵	«تاریخ بیهقی» یا تاریخ مسعودی	تاریخ عصر سلطان مسعود غزنوی	
جمال الدین عبدالرزاق اصفهانی	۶	دیوان اشعار	شهرتش در «ترکیب‌بندی» است که در نعت و ستایش پیامبر گرامی (ص) اسلام سروده است.	
خاقانی شروانی	۶	(۱) دیوان اشعار (۲) تحفة العراقین (۳) منشآت	کهن‌ترین سفرنامه‌ی منظوم حج فارسی مجموعه‌ی نوشته‌ها	
خواجه عبدالله انصاری	۵	ترجمه‌ی «طبقات الصوفیه» از ابو عبد الله محمد بن سلمی رستگار	نثر مسجع برای نخستین بار در آثار خواجه عبدالله انصاری آمده است.	
خواجه نظام‌الملک	۵	سیاست‌نامه یا «سیرالملوک»	راه و رسم پادشاهی و آداب کشورداری همراه با استان‌های تاریخی و نیمه تاریخی، رباعی پادشاهان	
خیام (فیلسوف ریاضیدان، طبيب و منجم)	۵ و ۶	رباعیات (ترانه‌ها)	«فیتز جرالد» رباعیات خیام را به انگلیسی ترجمه کرده و خود او به «خیام انگلیسی» شهرت یافته است.	
دقیقی توسی	۴	گشت‌اسب‌نامه	قسمتی از شاهنامه	فردوسی کار ناتمام وی را به پایان رسانید.
رادویانی	۵	ترجمان البلاغه	در علوم بلاغت	
رشیدالدین میبدی	۶	کشف‌الاسرار و عده‌الابرار	تفسیر قرآن (تفسیر عارفانه)	و در تفسیر نوبت تفسیر نموده که در نوبت سوم قطعات تفسیر شیرین و خواندنی بسیاری دارد.
رشیدالدین وطواط	۶	حذائق السحر	علم معانی و صنایع ادبی	
رودکی (پدر شعر فارسی یا سلطان شاعران)	۴	(۱) دیوان اشعار (۲) کلیله و دمنه (مثنوی) (۳) سندیادنامه (مثنوی)		
سعدالدین وراوینی	۷	مرزبان‌نامه	حکایات و تمثیلات از زبان حیوانات	به شیوه‌ی کلیله و دمنه
سعدی	۷	(۱) دیوان اشعار (۲) بوستان یا سعدی‌نامه (۳) گلستان (نثر مسجع) (۴) صاحبیه (۵) خبثیات	در حکمت و اخلاق اجتماعی و اخلاقی قطعات عربی و فارسی اشعار هزل	اسلوب سهل ممتنع
سنایی غزنوی	۵	(۱) دیوان اشعار		

یکی از کهن‌ترین منظومه‌های فارسی (خاقانی، عطار و مولوی از این اثر تأثیر پذیرفته‌اند).	به طریق تمثیل از خلقت انسان‌ها و نفوس و عقول و موضوعات اخلاقی سخن گفته است. معارف و مواعظ	(۲) حذیقه الحقیقه یا «الهی‌نامه» (۳) سیرالعیاد الی المعاد (۴) طریق التحقیق (۵) عشق‌نامه (۶) عقل‌نامه (۷) تحریمه القلم (۸) مکاتیب (نثر)		
بیشتر آثارش ذوق عرفانی دارد و تمثیل‌گرایی و زبان رمزی او را نشان می‌دهد.		(۱) حکمة الاشراق (۲) فی حالة الطفولة (۳) رسالة العشق (۴) لغت موران (۵) صغیر سیمرغ (۶) رسالة الطیر (۷) روزی با جماعت صیان	۶	سهروردی (معروف به شیخ الاشراق)
صاحب نخستین کتاب در لغت عربی و واضع علم عروض				سیبویه (بزرگ‌ترین عالم علم نحو)
نثر مصنوع	فن عروض و قافیه و نقد شعر	المعجم فی معیر اشعار العرب	۷	شمس قیس رازی
اشعاری به فارسی و عربی سروده است.		دیوان اشعار	۴	شهید بلخی
این کتاب به دستور منصور بن نوح سامانی توسط عده‌ای از علمای دینی ماوراالنهر به فارسی ترجمه شد.	تفسیر قرآن	تفسیر طبری	۴	طبری، محمد بن جریر
		دیوان اشعار	۶	ظهیر قاریابی
نثر فنی		سندبادنامه	۶	ظهیری سمرقندی
دیوان این مثنوی را «حماسه‌ای عرفانی» نامید.	مثنوی تمثیلی گفت و شنود پدری با پسران (در بیان مصیبت‌ها و گرفتاری‌های سالک) رباعیات عرفانی سرگذشت و حکایات اولیاء و مشایخ تصوف	(۱) دیوان اشعار (۲) منطق الطیر (۳) الاهی‌نامه (۴) مصیبت‌نامه (۵) مختارنامه (۶) تذکرة الاولیا (نثر)	۶	عطار
	راه و رسم زندگی	قابوس‌نامه	۵	عنصرالمعالی
وجود این دو مثنوی نشان می‌دهد که در آن روزگار، داستان‌سرایی مورد توجه بوده است.	داستانی یونانی	(۱) دیوان اشعار (۲) وامق و عذرا (۳) مثنوی (شادبهر و عین الحیات) (۴) مثنوی (سرخ‌پت و خنگ‌پت)	۵ و ۴	عنصری
نثر هر سه اثر ساده و روان است.	اندیشه‌ها و آرای صوفیانه اندیشه‌ها و آرای صوفیانه	(۱) مجموعه‌ی نامه‌ها (۲) یزدان‌شناخت	۶	عین‌القضات

	اندیشه‌ها و آرای صوفیانه	(۳) تمهیدات		
		ویس و رامین	۵	فخرالدین اسعدگرگانی
بهترین نمونه نثر داستانی فارسی	داستان پهلوانان و عیاران	سمک عیار	۶	فرامرزن خداداد
		دیوان اشعار	۴ و ۵	فرخی سیستانی
فردوسی از روی شاهنامه‌ی منثور ابومنصوری سرودن شاهنامه را آغاز کرد.	به سه دوره تقسیم می‌شود: (۱) اساطیری (۲) پهلوانی (۳) تاریخی	شاهنامه	۴	فردوسی
بیرو رودکی	مدایح و مناقب پیامبر (ص) و اهل بیت (ع)	دیوان اشعار	۴	کسایی (پرچمدار ادبیات شیعه)
وی ملقب به «خلاق المعانی اول» و کلیم کاشانی ملقب به «خلاق المعانی ثانی» است.		دیوان اشعار	۶	کمال‌الدین اصفهانی (ملقب به خلاق المعانی)
	سرگذشت و سخنان ابوسعید ابی‌الخیر	اسرارالتوحید	۶	محمّدبن منور
عمده شهرتش در «حبسیه‌سرایی» است.		دیوان اشعار	۶ و ۷	مسعود سعد سلمان
	مدح و توصیف	دیوان اشعار	۷	معزی
وی قالب «مسمط» را برای اولین بار در شعر فارسی پدید آورد.		دیوان اشعار	۴ و ۵	منوچهری
	سه ترانه‌ی های مولوی هفت مجلس خطابه مجموعه‌ی نامه‌ها	(۱) منشی منور (۲) غزلیات (۳) رباعیات (۴) فیه مافیه (۵) مجالس سبعه (۶) مکاتیب	۷	مولوی
نخستین کتاب سفرنامه‌ی فارسی سه اثر آخر در زمره‌ی آثار کلامی زبان فارسی است.	خرد دین، اعتقاد و علم	(۱) دیوان اشعار (۲) سفرنامه (۳) خوان اخوان (۴) زادالمسافرین (۵) جامع‌الحکمتین	۵	ناصر خسرو (ملقب به حجت)
	تاریخ خاندان سلجوقی	راحة‌الصدور	۶ و ۷	نجم‌الدین راوندی
این متن آن را از پهلوی به عربی ترجمه کرد و رودکی آن را به شعر فارسی درآورد و در قرن ۶ نصرالله منشی آن را به فارسی ترجمه کرد.	تمثیل و داستان از زبان حیوانات	کللیه و دمنه	۶	نصرالله منشی
به تقلید از حدیقه سنایی	اخلاق و اندرز عاشقانه عاشقانه داستان	خمسه: (۱) مخزن‌الاسرار (۲) خسرو و شیرین (۳) لیلی و مجنون (۴) هفت پیکر و هفت گنبد (۵) بهرام نامه	۶	نظامی گنجوی